Acta medico-historica Rigensia (1994) II: 317–324

DOI: 10.25143/amhr.1994.II.26

MIERVALDIS BIRZE

HIC LOCUS EST

Redakcijas piezīmes

Autors attēlo personiski kā studenta pieredzēto LU Medicīnas fakultātes pirmajos divos kursos, kuri aptver gan neatkarīgās Latvijas pēdējo, gan padomju okupācijas pirmo gadu. Pieminēti mācības spēki, kuru zināšanas bija pasaules līmenī. Tādēļ arī fakultāti beigušo ārstu kvalifikācija bija augsta. Nēpilnos divdesmit gados bija izveidota tradīcijām bagāta Medicīnas fakultāte.

Viens no iemesliem, kādēļ vēlējos kļūt par ārstu, bija vidusskolas pēdējā klasē izlasītā, tikko latviešu valodā pārtulkotā zviedru ārsta Akseļa Muntē "Grāmata par Sammīkelu". Parīzē, hipnotizētājs nervu ārsts Šarko, pacients – skaista grāfiene mēnesnīcā, traheotomija sveču gaismā bandītu kvartālā Neapolē, kad tur plosās difterija ... Varētu teikt, ka vēlējos kļūt par Akseli Munti. 1937. gadā, lai Latvijai par valsts naudu nesagādātu dārgus bezdarbniekus, Medicīnas fakultātē studentus neuzņēma, tādēļ 1938. gadā, kad stājos eksaminatoru priekšā, konkurss bija divtik liels kā citus gadus. Toreiz domāju – divaini, tagad saprotu – pareizi, ka svarīgs konkursa priekšmets bija latviešu valoda: ārstam taču nevainojami jāprot formulēt savas domas, citādi nebūs iespējams nedz citam saprotami uzrakstīt slimības vēsturi, nedz vispār loģiski domāt, sakārtojot simptomus diagnozē. Pēc eksāmeniņiem vēru ļoti smagās Anatomikuma durvis un nonācu bijušajās pareizticīgo semināra telpās. Anatomikums tur vēl šodien. Ar bizantiskiem lokiem griestos un gaitenīs, vienmuļi izkrāsotās telpas pirmajā brīdī šķita nemājiģi aukstas. Bet ko var prasīt no baznīcas un anatomijas muzeja krustojuma, kas svētbilžu vietā piepildīts ar vitrinām, pilnām ar cilvēku bezdvēseles detaļām. Tomēr caur šīm telpām medicīnā ienākušas visas Latvijas ārstu paaudzes, sākot ar 1919. gadu. Plašajās kāpņu telpās katru ienācēju sagaidīja diža sienas glezna, kurā attēlota preparēšanas zāles sarežģītā gaisotnē, kur jauns mediķis pret gaismu pēta traukā ieguldītu preparātu. Šī glezna palikusi atmiņā kā medicīnas studiju uvertūra. Pati opera sākās ar anatomijas profesora Jēkaba Prīmaņa ievadlekciju. Par viņu bija diezgan dzirdēts: interesants, bargs, tomēr ar citīgu mācīšanos cauri tiekot, lai gan dažs uz anatomijas sliekšņa esot ilgi klupināts. Vidēja auguma, apaļu, itin kā apvainota bērna izteiksmi sejā, tāds viņš ienāca lielajā

auditorijā. Toreiz viņš bija 47 gadus vecs, pašā spēkā un pašapziņā. Vēlāk visi atcerējāmie gredzeni ar actiņu uz profesora mazā pirkstiņa. Lekcijas bija izcili skaidras un mērķtiecīgas, labā latviešu valodā. Pats būdams korporācijas "*Fraternitas Metropolitana*" filistrs, viņš tomēr ievadlekcijā neieteica aizrauties ar kādu no 96 universitātes studentu organizācijām. Prīmanim bija prasme anatomiju pasniegt telpiski, kas šajā priekšmetā tik svarīgi. Uz tāfeles shēmas viņš zīmēja ar abām rokām – ar labo zīmēja, ar kreiso – tai pašā laikā krāsainos zīmējumus padzēsdams, izlaboja. Ne velti Prīmanis arī Mākslas akadēmijā pasniedza plastisko anatomiju. Šai sakarā pāris reizes viņš mums, topošajiem mediķiem, demonstrēja jauno mākslinieku anatomiskos zīmējumus un ieteica apmeklēt Mākslas akadēmijas audzēkņu darbu izstādes. Apmeklējām arī, un tāds bija arī ievads dažā veltākā mākslas mecenāta gaitās, jo tolaik vairāki mediķi kā naudīgi cilvēki, gleznas ne tikai cienīja, bet arī pirka. Pirmais pārbaudījums pie profesora – osteo-
logijas kolokvijs. Īpašais kolokvija kaulu komplekts saturēja arī "āķīgus", netipiskus kaulus vai to fragmentus. Kauli tika parādīti īsu brīdi. Bija leģenda, ka reizēm kaulu tikai pametot gaisā. Tā gluži nebija, kaut jāatbild bija aši. Man laimējās uzminēt nedzimuša bērna os *ileum* un dabūju četrinieku, kurš bija piecinieka vērts. Tādēļ vēl šodien kopš šī kolokvija atceros mazu caurumiņu uz tīri nomazgāta deniņu kaula: *apertura externa canaliculi nervi petrosi superficialis majoris*. Šo vietu dzīvē nekad vairs neesmu sastapis, bet ar to saistīto pacietību un precizitāti Prīmanis iemācīja. Pārsvārā bijām jauni, no astoņpadsmit uz augšu, ne visi jau garīgi stabili nobrieduši. Tika bridināts no aplama, iekšēju nedrošību sedzoša cinisma, saskaroties ar bijušo cilvēku, tātad neaizmirst uzrakstu latīņu valodā preparēšanas zālē augstu virs mums: "*Hic locus est ubi mors gaudet succurrere vitae*" (Šī ir vieta, kur nāve priecājas, palīdzējama dzīvei"). Bargais konkurss bija svētīgs bijis – pirmajā kursā no 50 studentiem atbīra tikai viens trūcības, otra nelaimīgas mīlestības dēļ. Tāpat īstu bohēmiešu nebija, tikai divi, korporācijā fūksējot aizrāvušies, nokavēja splahnoloģijas kolokviju. Par to viņiem "iegrieza" bērna liķi, kurā anatomiskās attiecības citādas un preparēšana grūtāka. Sagadījās, ka taisni viens no toreizējiem slīņkiem pēc kara izveidojās par veiksmīgu ķirurgu un arī mira ķirurga nāvē – pēc operācijas ar sirds-
trieku. Toties divas labākās preparētājas – dāmas – kļuva par bērnu ārstēm un visu mūžu rikojās nevis ar skalpeli, bet ar galda nazi.

Kaut stāvu augstāk, trešajā, tomēr padots anatomijas katedrai, atradās Histoloģijas institūts, kuru vadīja docents Jānis Eglītis. Garajā telpā gar loģiem, pa kuriem redzēja Daugavas ūdeņus un apbružāto preču tvaikoņu sānus, stiepās gari galdi, uz kuriem uzlikt mikroskopus. Turpat sēdējām un ļoti citīgi pierakstījām būtībā diktētās docenta lekcijas. Jau pirms lekcijas ilgi vienatnē ar krāsainajiem kritiņiem citīgi strādājās, Eglītis lekciju varēja ilustrēt kā ar grafiski skaidru bilžu ābeci: sarežģīti cilvēku audi un to

pārejas kļuva uzskatāmas. Un, ne mazāk svarīgi – nebija jāpērk dārgās grāmatas. Varbūt tāda diktēšana no klasisku lekciju viedokļa īsti pareiza nebija, tomēr fakultātes docētāji rēķinājās ar studentu daļas patukšajām kabatām, jo latviešu valodā noderīgu medicīnisku darbu tikpat kā nebija, bet importētās grāmatas maksāja dārgi. Piemēram, standartdarba, Raubera-Kopša anatomijas sējumu pēdējais izdevums ap 140 latiem, tikpat, cik laukos laba gov. Tā studente, kura pa sniegu ziemā uz lekcijām nāca klikatīnās, "rauberkopšu" pat sapņos neiedrošinājās redzēt. Docents Eglītis šķita allaž nopietns, apaļīgs, ar apcirtām ūsīnām pedantisku ierēdni atgādinādam. Pirmajā lekcijā viņš teica apmēram tā: "Kas domā, ka medicīnas studijām pietiek ar labu galvu, tas rūgti maldās. Tikpat nepieciešama laba sēžamvieta". Ar sēžamvietu viņš domāja pacietību, sēdēšanu mācoties. Izcili pedantiskā apmācība tomēr atmaksājās, kaut vai tas, ka katram studentam sīksīki uz papīra bija jāuzzīmē vai katra mikroskopā redzamā šūna, tādejādi iedziļinoties audu struktūrās. Zīmējumu burtnīcas tika pārbaudītas kā skolā. Vai visu mūžu atceros bargās, bet sistemātiskās klauzūras, kad stundas laikā bija jādiagnosticē sešpadsmit preparāti, daži itin viltīgi ... Pirms tam daudzus vakarus trenējāmies. Svidām, bet izturējām. Pēc tam atzinām, ka docenta Eglīša "terora sistēma" nav zemē metama.

Lielajā auditorijā lekcijas lasīja arī profesors Roberts Krimbergs, ievērojama kapacitāte bioloģijā, savā laikā piedalījies fizioloģiski aktīvā karnitīna izolēšanā. Baltu galvu virs vecmodīgā zilā uzvalka, rokas aiz muguras saņēmis, viņš no gaitēņa iesoloja auditorijā, kuras durvis viņa priekšā atrāva laboratorijas kalpotājs. Kalpotājs gan arvien staigāja baltā ķītelī, tā kā dažs nevis Krimbergu, bet šo viru pirmā brīdī noturējis par profesoru. Krimberga lekcijas saturēja visu nepieciešamo, tomēr izskanēja klusi un vienmuļi, un dažs students tās apmeklēja tikai tādēļ, lai profesors atcerētos, ka viņa lekcijas klausījies. Bija jau tādi un tādas, kuri allaž centās nosēsties pirmajās rindās, bet, ja kursā studentu tikai piecdesmit, tad pa diviem semestriem pat visizklaidīgākais profesors pārdesmit sejas atceras ļoti labi. Seju ziņā Krimbergam atmiņā esot bijusi laba. Pēc studijām mans šefs bija ārsts, kurš gadus trīs četrus studijās bija "aizķēries" nenoliktā fizioloģijas eksāmena dēļ, un, lai gan samācījies, nenolicis tādēļ, ka Krimbergs viņu lekcijās manījis retāk nekā students redzēts savas korporācijas konventā. Fakultāti viņš absolvēja tikai pēc Krimberga nāves.

Anatomikumā svarīga persona bija ilggadīgais šveicars, kas ievadījis medicīnā daudzus ne tikai ārstus, bet arī vēlākos profesorus. Brūnā formas svārkā ar zelta pogām, viņš savu nozīmīgumu arī apzinājās. Tikai pie viņa varēja uzzināt, kāds profesoram garastāvoklis, tāpat nopirkt komisijā nodotās medicīniskās grāmatas.

Mācību spēki bija internacionāli, kā tas labā universitātē pieklājas. Lekcijas lasīja, vismaz centās lasīt, latviešu valodā. Diemžēl 1939. gada rudenī

vācu tautības docētājus "aizsauca" Vācijas vadonis Hitlers. Alberta ielā, Zooloģijas institūta namā, salīdzināmo anatomiju un zooloģiju medikšiem lasīja ornitologs docents Nikolajs Tranzē, vācu dižciltīgo pēctecis, liels Latvijas dabas pazinējs un mīļotājs. Vienu viņa stāstu atceros vēl šodien. "Guļu pa nakti jūrmalas kāpās, noguris, tāpat uz smiltīm. Nakti pie vaiga kāds pieglaužas. Pamosos, skatos – smilšu krupītis..." Dienu pirms viņš pa trapu devās uz kuģi, lai uz mūžu šķirtos no dzimtās Latvijas, Tranzē tomēr atlicināja laiku, lai vairākus no mums noeksaminētu. Eksāmena laikā kā drūma ēna aiz Tranzē sēdēja docente Olga Trauberga – lai aizbraucēs mūs neizlaistu cauri "ar deviņu roku". Mazais vīriņš ar paplīko galvu, kad pasniedzām Latvijas rozes, no mums šķirās, asarām ritot.

Pirmajā gadā pati svarīgākā telpa tātad mums bija preparēšanas zāle ar aso formalina smārdu, kuru nenomāca nekādi gaiteni izkūpinātie papirosu dūmi. Nākošā pēc svarīguma un biežuma bija kanāla malā uzceltā Ķīmijas fakultātes ēka, no kuras logiem varēja nolūkoties uz gulbjiem un mīlētāju laiviņām Rīgas kanālā. Še mums un dabaszinātniekiem lasīja ķīmijas lekcijas. Pēc korektā vācieša profesora Oskara Luca aizbraukšanas lekcijas turpināja profesors Aleksandrs Liepiņš, varena auguma un spēka vīrs ar sirnām, kuplām ūsām. Lekcijās uz auditorijas galda dažkārt tika demonstrētas tādas ķīmiskaās reakcijas, kuras beidzās ar sprādzienu. Kad pa auditorijas logiem ārā griezās dūmu mutūļi, apkārtņē zināja, ka profesors Liepiņš beidzīs lekciju. Runāja, ka I pasaules kara laikā Liepiņš strādājis pulvera fabrikā, tātad sprādzieni bija sava veida nostalgija. Kad kvalitatīvajās analizēs mūsu pirkstu gali bija kļuvuši brūni no koncentrētajām skābēm, neorganiskajā ķīmijā mūs eksaminēja docents Voldemārs Štāls. Par laimi, nolasīto kursu varēja apgūt arī no Krustīņsona un Centneršvēra grāmatas, jo no Liepiņa sprādzieniem ķīmija bija pasniegta pārāk vienpusīgi. Eksāmenā pie Štāla tikpat kā tēvreize dievkalpojumā vispirms bija jānoskaita Solveja sodas iegūšanas metode, tikai tad sekoja pārējie jautājumi. Štāls eksāmenos bija objektīvs, varbūt dzīvē kāds karjeras kāpiens viņam bija saistīts ar sodas rūpniecību.

Tai pašā namā fiziku lasīja docents Reinhards Siksnis. Šķiet, ka fizikas kursu vajadzēja vairāk piemērot medicīnu vajadzībām – lekcijas apmeklēja pavīriši, kaut bijām izsijāti, citīgi jaunieši. Docents Siksnis, stalts, sportisks vīrs, kā avīzes rakstīja, atkārtoti pārpeldējis Daugavu, mūsu klātbūtni pamanījis, skaļi deklarēja: "Mediķus neredzu ... Uz redzēšanos eksāmenā!" Un redzējāmie. Grupā ar mani no piecpadsmit studentiem izkrita divpadsmit. Man laimējās – dabūju "sekmīgi", trijnieku, par ko toreiz ļoti priecājos. Vēlāk izrādījās, šis trijnieks diploma atzīmju rindā ienesa zināmu dažādību, citādi diploms izskatītos pārāk garlaicīgs.

Bet organisko ķīmiju otrajā semestrī lasīja un eksaminēja docents Bruno Jirgenšons. No šīm lekcijām jutām lielās zinātnes pasaules elpu. Kaut par

vienu benzola gredzenu un ķīmiķi Kekulē runājot, kā saistošu notikumu virknē atausa organiskās ķīmijas vēsture, pat šodienas grūti paredzamās perspektīvas. Redzes atmiņa man toreiz bija laba, tādēļ formulu sarežģītās bišu šūnas un astes to stūros atcerējos ciešami, no eksāmena Jirgensona trešā stāva istabiņas iznākot, itin kā sajutu, ka ar studentu bez pārākuma izrādīšanas sarunājies patiess zinātnieks.

Pirmā kursa eksāmenus nokārtoju gandrīz visus, palika pusobligātā koloidķīmija. Varbūt nenovērtējām koloidķīmijas nozīmi, varbūt docents Aleksandrs Janeks nenovērtēja mūsu limeni – lekcijas nesaistīja. Runāja, ka Janeks esot budists. Katrā ziņā viņš lekciju neapmeklēšanu uzņēma stoiskā mierā, un ar parakstu lekciju grāmatiņā apliecināja, ka lekcijas apmeklējām.

Tā beidzās pirmais studiju gads, kurā apguvu atziņu, ka ne tikai bez liela, bet arī bez sistematiska darba ārsta diplomu neredzēt. Gar Strēlnieku dārzu uz staciju ejot, kā parasts pamanīju kaut augumā mazo, bet lielo, Eiropā pazīstamo diriģentu Leo Blehu, kurš ar kundzi zem rokas devās uz mēģinājumu operā. Blehs tur tuvumā dzīvoja. Notikumi Vācijā kādreiz Vācijas ķeizara iemīļoto mākslinieku bija padarījuši par emigrantu.

Aizbraucu uz laukiem, uz tēva mājām, un tad lieliem notikumi sasniedza arī Latviju – mūsu ceļus ārdīja sarkanarmijas tanki. Ko te vairs līdzēja mūsu, vīriešu kārtas studentu nesen militārās mācības kursā apgūtās štāba pulkveža Ūdentiņa lekcijas, kuras nobeidza rakstveida pārbaudījums par tematu: "Politiskais stāvoklis Latvijā Cēsu kauju laikā" ... Tankus nekāds skolnieku vai studentu rotas, kā pirms gadiem divdesmit, apturēt vairs nespētu.

1940. gada septembrī, atgriežoties Anatomikumā, daudz kas jau bija citāds. Profesora Prīmaņa vietā par dekānu bija iecelts mums nedzirdēts docents Pēteris Vegers. Maza auguma, kustīgs, ar Eiropas eleganci, ar platmali, kādu biju redzējis vācu filmās. Esot nesen atgriezies no Šveices, kur papildinājies kā Rokfelleras stipendiāts. Paldies Dievam, ka no Šveices, nevis no "vecākajām republikām", kā, piemēram, docents Serafims Agureikins, kurš, caur pieri raudzīdamies, klīda pa Histoloģijas institūtu, smēķēdams docenta Egliša papirosus un ēdzams viņa nervus, jo atbraucējs bija nozīmēts, lai Latvijas histoloģiju pārņemtu savās rokās. Agureikinam gan tas izdevās tikai pēc četriem gadiem – pēc kara, kad Egliša vairs Latvijā nebija. Vispār jau bija manāma tendence, ja nu ne gluži noniecināt, tad vismaz mazināt Latvijā sasniegto limeni, visur uzsverot "progresīvās padomju zinātnes pārākumu". Anatomijas katedrā pirmkursniekus sāka apmācīt jauna asistente Leizeraha, kas bija tikko pārbraukusi no Itālijas. Zināšanās pavāja, un viņas lietotie anatomijas termini bija priecīgs itāļu valodas mīstrs ar modernizētu latīņu valodu. Parādījās jauns preparators, kā vēlāk izrādījās – agrāk sodīts par nelegāliem abortiem, bet no soda izvairījies, tik ilgi tēlojot psihiski slimu, kamēr dūsmās ar "paralizētu" kāju izspēris sanitāram zobus. No viņa visi

baidījās. Bailes sāka klist pa bijušā garīgā semināra patukšajiem gaiteniem. No Itālijas, Anglijas, Šveices pārradās daži tur studējušie Latvijas pilsoņi. Anatomijā viņus korekti pāreksaminēja Prīmanis, bez "piekasišanās", jo pārbraucēju biogrāfijas jau nebija zināmas. Varējām noklausīties, un ar gandarījumu sajūtām, ka mēs, vietējie, anatomijā noteikti esam "Eiropas līmenī". Sāka lasīt pilnīgi jaunu priekšmetu – marksismu-ļeņinismu. Šajā katedrā uzradās vairāki Maskavā sagatavoti profesori. Marksisma lekcijās, kurās izskaidroja "VK/b/P vēstures iso kursu", pat lielākie balamutes sēdēja klusu. Nojautām, ka šis priekšmets tiek uzskatīts ārsta karjerai pat par svarīgāku nekā anatomija. Patikamākais otrajā kursā bija tas, ka jutāmies solīti tuvāk istajai medicīnai – sāka lasīt kaut ko par dzīva cilvēka slimībām – mikrobioloģiju. Lasīja docents Egons Dārziņš. Pēc Primaņa un Jirgensona tas bija trešais, kura lekcijās izskanēja lielās zinātnes elpa. Korekts, stalts, mati ezīti, viņš, balsi nepaceļot, pat pasausi, tomēr saistoši stāstīja par mikrobioloģijas sākumiem, zinātņi saistidams ar zinātnieku biogrāfijām, varētu teikt – Pola de Kraifa "Mikrobu mednieku" garā, tomēr iedziļinoties sarežģītajā, ar aci neredzamajā, lai arī visur klātesošajā un ļoti aktīvajā mikropasaulē. Savā laikā papildinājies Parīzē, Pastēra institūtā, Dārziņš šķita frankofils, bet par Jaunu šis piebildes par lielajiem atklājumiem taisni Pastēra institūta sienās jau nenāca. Lekcijas apmeklējām bez skubināšanas. praktiskos darbus 2. pilsētas slimnīcas laboratorijā tāpat, un te pirmo reizi pēc sekcijas pētījām mazos, Koha mikrobakterijas radītos mezgliņus jūrascūciņas vēdera plēvē. Mums tā bija pirmā tiešā saskare ar patoloģiju, ar slimību dzīvā organismā. Nenojautu, ka tūlīt sāksies karš, bet pēc kara taisni ar tuberkulozi cīnīšos gan kā ārsts, gan kā pacients gadiem ilgi.

Pēc trešā semestra lielākais notikums bija anatomijas eksāmens, kurš ilga trīs dienas. Pa bijušā semināra gaiteniem klidām te kā izmīsuši, te kā vienaldzīgi, jo kāds bija teicis: ja esi nolīcis anatomiju, vari rēķināties ar fakultātes beigšanu. Pirmajā dienā – pieci temati rakstiskajā eksāmenā. Starp citiem man iekrita nepatīkami sarežģītā pēdas locītava, un pie sevis domāju – kādēļ cilvēkam tāda vajadzīga ... Par laimi to "neizmežģīju". Otrā dienā – pie līķa. Te jau šķita nedaudz vieglāk – viss reāls, acu priekšā, kaut nedabiskās, formalīna pārverstās krāsās. Trešajā dienā eksāmens kabinetā pie profesora, pa diviem, saruna par visu, arī par embrioloģiju. Kā tad uzelpojām, kaut vairs nebija spēka pat pāriet pāri apstādījumiem uz dzejnieku ieslavēto krodziņu "Melnā bumba". Šodien saku, ka anatomija bija ne tikai zināšanu apguve, bet arī ļoti vajadzīgs treniņš visām studijām. Pat visai ārsta karjerai.

Ziemas brīvlaikā pēkšņi nomira nogurušais fiziologs prof. Krimbergs. Viņa vietā fizioloģiju un fizioloģisko ķīmiju lasīja tagad par ārkārtējo profesoru paceltais dekāns Vegers.

Kurss par viņa lekcijām bija sajūsmā. Kā bieži maža auguma cilvēki, galvu atmetis, ar baltu suņuku saitē – tāds viņš ienāca auditorijā, pazīstamās

piekrišanas izpausmes – kāju švikāšanas pavadīts. Sunitis ar ieoperēto kuņģa fistulu šai katedrā "strādāja" vairākus gadus. Vegera lekcijas bija dzīvas. Jāsaka gan, ka tai brīdī sapratām visu, bet pierakstīt bija pagrūti, un tā palaidāties uz ilgākos gados mašīnrakstā pavairotajām Krimberga lekcijām. Domāju, ka Vegers bija patiešām labs lektors, bet, kā esmu dzirdējis, viņš pēc kara pēdīgi nonācis Holivudā. Diezin vai tādēļ, lai tur lasītu fizioloģiju. Viens no garantiem iecelošanai ASV esot bijusi kinoaktrise Ingrida Bergmane. Vegers, pārvaldīdams arī krievu valodu, vairākkārt brauca uz Maskavu, lai rastu saudzīgāko pārejas veidu nevis uz padomju universitātes medicīnas fakultāti, bet gan uz atsevišķu medicīnas institūtu: lai viss būtu kā "brāligajās republikās". Pavasari tomēr kļuva skaidrs, ka fakultātei jāatdalās. Biju klāt sēdē, kad profesori nobalsoja, ka jauno iestādījumu sauks nevis par partijas priekšā likto "Rīgas", bet par "Latvijas" medicīnas institūtu, tā veltās cerībās cenzdamies saglabāt divdesmit gadu sūra darba un latviešu kultūras iezīmes. Domāju, ka, pateicoties Vegera diplomātijai, fakultāte pirmajā padomju okupācijas gadā visumā vēl saglabāja iepriekšējo struktūru un lielāko daļu no docētājiem. Pagaidām...

Bet mēs, studenti, jutāmies atkal paspēruši kaut nelielu soli tālāk uz praktiskā ārsta darba pusi, kad Rīgas pilsētas 2. slimnīcas lielajā auditorijā profesors Pauls Stradiņš sāka lasīt operatīvo ķirurģiju un praktiskajos darbos Anatomikumā rīkojamies ne vairs ar anatomisko, bet ķirurģisko pinceti, adatām, diegiem, kaut ko sašujot, savienojot. Lidz tam šai pašā zālē tikai kaut ko pārdalījām, atgriezām. Par pašu Stradiņu jau bijām dzirdējuši kā par izcilu ķirurgu, diezgan bija avīzēs lasīts par viņu kā par veselības aizsardzības propagandistu, pretvēža cinitāju. Stradiņam nebija "profesoriskas" uzstāšanās, nezinātais drīzāk viņu noturētu par docentu. Lasīja lietišķi, skaidri, eksāmenā baiļu sajūtas nebija. Bet tikai pāris nedēļas pēc operatīvās ķirurģijas eksāmena ... operatīvā ķirurģija izvērtās vai par pašu vajadzīgāko disciplīnu Latvijas medicīnu dzīvē. Uz četriem gadiem.

Tikko jūnijā beidzās lekcijas, pāri Latvijai kā pastarās dienas prologs nogulās asiņaina migla – notika pirmās masveida cilvēku medības, izvešana. Biju tikko nolīcis mikrobioloģiju, vēl gaidīja abas fizioloģijas. Dažas dienas pēc kara sākuma mēs, trīs četri II-III trešā kursa studenti aizgājām pāri Daugavai uz 2. slimnīcu un pieteicāmies palīdzēt. Paņēmu līdz fizioloģijas lekcijas, bet pat trīs reizes no vietas izlasīts teikums nelīda galvā. Naktī, kad uzlidoja netālajam Spilves aerodromam un šāva zenitartilērija, mēs, kara vēl neieibaidīti, nemeklējām vis pagrabu, bet iegājām turpat slimnīcas pagalmā Rīgas dzemdību nama nepabeigtajā jaunbūvē. Uz skārda jumta skanēja kritošās zenitartilērijas šāviņu šķembas. Tad mūs izsauca uz slimnīcas galveno ieeju, kur jau piestāvēs ātrās palīdzības mašīnas. Ar nestuvēm apstājamies vestibīlā, kur ievainotos apskatīja ķirurgs, docents Osvalds Mačs, garš vīrs, viss spodri baltā, gludinātās biksēs – bija tikai pats kara

sākums, nekā vēl netrūka. Sieviete ar šķembu gurnā – uz operāciju zāli. Tad jauns cilvēks, kuram tādas pat šķembas zem ceļu locītavām bija atrāvušas abas kājas. Sejā jau juta pelēcību, kādu tuvākajos gados pamanīju tik bieži. Un ... nesām uz istabu blakus operāciju blokam, kur zem palāgiem jau gulēja pieci seši. Tāds bija pirmais mirušais, kuru redzēju kā kara upuri. Tādēļ to tā atceros. Pēc dokumentiem uzzinājām, ka uzvārdā Pētersons, ugunsdzēsējs, dzēsis bombardēšanā aizdedzinātos namus, kad otrajā uzlidojuma vilni mestas šķembu bumbas. Neticami ātri karš bija sasniedzis Rīgu. Man bija beidzies II kurss Medicīnas fakultātē.

Tie bija neaizmirstami kursi, arī tādēļ, ka, līdzīgi pasaku pilij, bija nogrimusi neatkarīgā Latvija, kad nepilnos divdesmit gados jau bija radīta tāda Medicīnas fakultāte, kura sagatavoja ārstus pasaules līmenī, kurā jaunie docētāji, pasaulē bijuši, arī uz Latviju atnesa pasaules elpu.

Abas fizioloģijas es noliku pēc četriem gadiem, pie docentes Alvinas Pāvules. Biju samācījies zvērigi, bet Pāvule, pirms sāka jautāt, iesāka sarunu par savu bijušo šefu Vegeru. Tā atcerējāmies bijušos gadus, kad viņa palūdza manu studiju grāmatiņu un ierakstīja, ka esmu eksāmenu izturējis. Tāds eksāmens bijis vienīgais manā mūžā. Ticu, ka šo grēku tas latviešu Dieviņš, kurš pārzina arī Rīgu, cienījamai docentei Pāvulei piedos, jo patiešām zināju, un Dieviņam to vajadzēja redzēt.

HIC LOCUS EST (SUMMARY)

By Miervaldis Birze

A memoir by the well-known Latvian writer, an Honorary member of the Latvian Academy of Sciences. Birze writes about his studies at the faculty of medicine in the University of Latvia from 1938 to 1941. Characterizations of the most eminent professors – J.Prīmanis, E.Dārziņš, *et. al.* – are included.

Miervaldis BIRZE
Gaujas iela 85
Cēsis, LV4100
Latvija